

16.12.2009
Petri Koskela

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUKSEN LAATUKETJUN PUHEENVUORO ELINTARVIKEKETJUN YMPÄRISTÖVASTUUSTA

Maailman päättäjät ovat Kööpenhaminassa keskustelemassa ilmastonmuutoksesta. Tavoitteena heillä on sopia toimista, joilla ilmaston lämpeneminen pysäytettäisiin. Tärkeimpänä niistä pidetään hiilidioksidikaasujen vähentämistä.

Maailman väkiluku kasvaa (25 vuoden kuluttua jo noin 8 miljardia ihmistä) eli ruokaa tarvitaan yhä enemmän. Sen tuottaminen ei kuitenkaan saisi lisätä hiilidioksidikuormitusta. Ilmastonmuutos ja väestönkasvu vaativat uutta maatalousvallankumousta. Uudet satoisimmat lajikkeet ja tehokkaammat viljelymenetelmät eivät enää riitä, koska esimerkiksi kasvit eivät ehdi sopeutua nopeaan maapallon lämpötilan nousuun ja maapallolla esiintyy entistä enemmän äärimmäisiä sääilmiöitä.

Eurooppalaisista 47 % ja suomalaisista peräti 60 % katsoo, että ilmastonmuutos on heidän mielestään kahden vakavimman ongelman joukossa.

Kansainvälinen ja kansallinen kilpailu kiristyy edelleen elintarvikesektorilla samalla kun toiminnan ympäristövaikutuksille asetetaan yhä tiukempia vaatimuksia. Ilmastonmuutos, vesistöjen rehevöityminen sekä luonnon monimuotoisuuden vähentyminen ovat esimerkkejä maailmanlaajuisista ympäristökysymyksistä, joiden ratkaisemisessa elintarviketalouden menetelmien kehittäminen on tärkeässä asemassa. Elintarvikealan elinkeinojen tuleva menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen varsinkin luonnonvarojen kestävässä käytössä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Tietovarantojen ja niitä hyödyntävien tietojärjestelmien merkitys alalla tulee vahvistumaan.

Suomalaiset maanviljelijät, teollisuus, kauppa, kuluttajat, neuvonta ja hallinto luovat yhdessä Suomesta vahvaa elintarvikkeiden laatumaata. Elintarvikeketjun laatutyön perustana on toimialan yhteinen sitoutuminen kansalliseen elintarviketalouden laatustrategiaan. Laatustrategiaa ohjaavat yhteisesti sovitut arvot kuten toiminnan vastuullisuus, asiakkaan tyytyväisyys ja kannattavuus.

Ympäristövastuun ja vastuullisten toimintatapojen vahvistaminen ovat elintarviketalouden kansallisen laatustrategian keskeisiä tavoitteita. Ketjun toimijat tekevät yhteistyötä elintarviketuotannon ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Tavoitteena on muun muassa raaka-aine- ja materiaalihävikin vähentäminen, laadun varmistaminen, eettisten toimintaperiaatteiden noudattaminen sekä ympäristönsuojelun tason jatkuva parantaminen. Elintarvikeketjun ympäristövastuuta voidaan edistää noudattamalla ympäristömyönteisiä toimintatapoja sekä käyttämällä vähän ympäristöä kuormittavia raaka-aineita.

Elintarvikeketjun vastuullisuuden elementtejä (MTT:n tutkimus elintarvikkeiden vastuullisuudesta) ovat ympäristö, tuoteturvallisuus, ravitsemus, työhyvinvointi, eläinten hyvinvointi, taloudellinen vastuu ja paikallisuus.

Ympäristöulottuvuudessa keskeisenä pidetään mitattavissa olevia ympäristövaikutuksia. Yritysten tulisi määrittää itse yrityksen ja sen tuotteiden ilmastovaikutukset. Yritysten tulisi selvittää ja julkaista oman toiminnan ja tuotteidensa koko tuotantoketjun aikaisen ympäristövaikutukset, esimerkiksi energiankulutuksen osalta, sekä asettaa tavoitteita näiden vähentämiseksi.

Tuoteturvallisuudessa on tärkeää raaka-aineiden kattava jäljitettävyyys mistä tahansa ketjun osasta. Tavoitteena on lisätä raaka-aineiden alkuperän läpinäkyvyyttä ja varmistua, että kuluttaja voi turvallisesti käyttää ostamansa elintarvikkeen.

Ravitsemus ja terveellisyys ovat nykyajan trendejä ja huomioitavaa on, että kuluttaja saa kattavan tuoteinformaation valintapäätöstä tehdessään. Esimerkiksi pakkauksissa tulee olla selkeät ainesosamerkinnot ja allergisoivista aineista informoidaan selkeästi.

Taloudelliseen vastuullisuuselementtiin kuuluu mm. läpinäkyvä hinnanmuodostus elintarvikeketjussa sekä taloudelliset investoinnit esimerkiksi huomioimalla energiatehokkuus.

Paikallisuus on yhteiskunnallisesti keskeinen vastuullisuuselementti, joka sisältää myös kulttuurisen näkökulman. Paikallisuus tulee nähdä globaalina paikallisuutena, jossa yritys toimii työllistäjänä ja vaikuttaa paikalliseen hyvinvointiin. Paikallisuus vähentää myös kuljetusmatkoja.

Elintarvikeketjun kannattavuus ja kilpailukyky on turvattava ja maataloustuotannon jatkuminen koko Suomessa on taattava. Erityisesti kuluttajien arvojen ja odotusten huomioon ottaminen elintarviketuotannossa tulee ottaa erityisesti huomioon.

Kuluttajat ovat entistä huolestuneempia nykyisten sukupolvien jättämän ekologisen jalanjäljen suuruudesta. Tällä hetkellä ympäristö vastuullisuudessa voi vielä erilaistua, mutta tulevaisuudessa se voi olla ja onkin kuluttajan mielessä vähimmäisvaatimus.

Ympäristön kannalta korostuu koko tuotteen elinkaari, jolloin otetaan huomioon niin tuotanto, logistiikka, pakkaus kuin kuluttaminenkin. Kuluttajat tulevat yhä tietoisemmaksi omasta roolistaan vastuullisena laatutietoisena kuluttajana. Kuluttajat vaikuttavat yhä enemmän omin valinnoin mitä tuotetta milloinkin ostavat ja mitä jättävät ostamatta.

Mikä on ympäristö vastuullisuutta? Se, että toimet dokumentoidaan luotettavalla tasolla läpi koko tuotantoketjun ja tuotetaan mittareita, joilla pystytään arvioimaan valmista tuotetta mahdollisimman puolueettomasti. Tarvitaan konkretiaa ja tekoja.

Lopuksi haluan kiittää MTT:n tutkijoita hyvästä elintarvikeketjun ympäristö vastuuseen liittyvästä pitkäjänteisestä työstä. Toivottavasti raportissa esitettyä ympäristötilinpitomallia ja loppuraportissa olevaa tietoa osataan käyttää maksimaalisesti hyödyksi eri elintarvikeketjun osissa.